

קבצי הערות התמימים ואנ"ש ללקו"ש חלק ט"ז שיחה לפרשת ויקהל פקודי

קובץ הערות התמימים ואנ"ש מאריסטאון גליון קנ (תש"מ)

ד. בלקו"ש פ' ויק"פ ש.ז. מביא כ"ק אד"ש השאלה: דמכיון דאיך בונין את המקדש בלילה (שבועות טו, ב. ורמב"ם הל' בהב"ח פ"א הי"ב), ומטעם זה הרי בנין המקדש צ"ל מ"ע שהזמן גרמא שנשים פטורות מזה, ואיך היו יכולים לטוות את הצמר למשכן לדעת ר"ת (חוס' ד"ה כל. גיטיין מה, ב): דאשה אינה יכולה להכין הכשר המצוה שאינה מחוייבת בה שלכך "איך אשה אוגדת לולב, ועושה ציצית כיון דלא איפקידא".

ומבאר עפ"י תירוץ הגאון הרגצובי (צ"פ הפלאה בהשמטות נד, א. נעתק בצפע"נ עה"ת שמות לה, כו. וראה גם צפע"נ מהד"ת ג, ג. עמ' 164) נעתק בכללים בערכו)) דבמצות בניית המקדש ישנם ב' פרטים: א) עצם בניית המקדש הוי מ"ע; ב) מה דהמקדש צריך להיות בנוי, בכדי להקריב קרבנות.

ומסביר שמצד מ"ע דבניית המקדש הוי זה מ"ע שהז"ג ונשים פטורות מזה. משא"כ החיוב הב' שיהא הבהמ"ק בנוי בכדי להקריב קרבנות הרי גם נשים מחוייבות בזה, מכיון שגם הן חייבות בהקרבת הקרבנות.

ולכאורה יש להעיר בדא"פ מלקו"ש ח"ג (פ' לך) לגבי מצות מילה שמתרץ שם כ"ק אד"ש את התוס' (ד"ה אותו, קידושין כט, א) עפ"י הצפע"נ (שזהו גם סברתו של הר"ח אור זרוע בס' שו"ת שלו (סי' יא)): דמכיון שיש במילה גם הענין שיהי' מהול וזהו ענין נמשך, ולכן נכלל ג"ז בפעולת המילה, והפעולה נחשבת כפעולה נמשכת, ומטעם זה נקרא זמן גרמא.

הרי י"ל ג"כ בענין בניית המקדש דמכיון שיש גם ענין שיהא בנוי הרי גם בזה נכלל בענין הבני' עצמה, ומטעם זה תהא גם הבני' מ"ע שאין הז"ג.

אמנם הרי הצפע"נ עצמו לא נחית לסברא זו, דהרי מתרץ על קושי' זו תירוץ אחר.

ואולי החילוק הוא: דמילה הרי הפרט שיהא מהול תלוי בפעולת המילה, דהא בנולד מהול צריך מ"מ הטפת דם ברית, ולכן י"ל שהענין שיהא מהול תלוי גם בהפעולה. משא"כ בנין ביהמ"ק יש לעיין אם הפרט שיהא בנוי בכדי להקריב בו קרבנות וכו' בפעולת הבני', דהרי בנין העתיד יהי' בידי שמים לכמה דעות ויהיו מקריבים בו קרבנות, הרי שאין צורך להפרט שיהא בנוי, שיהא דוקא ע"י פעולת - הבנין וזה שונה ממילה שאם נולד מהול (דהיינו כבנין ביהמ"ק ע"י למעלה), צריך מ"מ פעולת - המילה (ועיין הדעות בזה בלקו"ש והכרעת כ"ק אד"ש בזה). והגם שבנין המקדש הוה מצוה מצ"ע ועיין בלקו"ש חי"א פ' תרומה (ב) שלא רק לפי הרמב"ן שהמצוה בבנין המקדש הוא להיות מקום מוקדש לשמי, אלא גם להרמב"ם שתכלית המכוון בבנין-המקדש הוא בשביל להקריב בו קרבנות, מ"מ גם להרמב"ם אין מצות בנין-המקדש "הכשר-מצוה" (וכתוס' שבת קלא, א. סד"ה ושווין).

אמנם י"ל דמכיון שאין הקרבת הקרבנות - היינו שיהא בנוי - תלוי בפעולת הבני', ולכן אין לדמותו למצות מילה.

ואם כבר עסקינן במצות מילה, עוד יש להעיר, לפי סברת האחרונים שלכך אינו נקרא מ"מ שהז"ג, מכיון דאם עבר ומל הרי בדיעבד ה"ה מהול, וי"ל דלפי מ"ש המנחת חינוך (מצוה צה) דבדיעבד כשנבנה המקדש בלילה כשר להקרבה, הרי י"ל דמטעם זה לא יחשב בנין המקדש כמ"ע שהז"ג.

ועוד יש להעיר שלפי סברת שאגת-ארי' בספרו "טורי-אבן" (חגיגה טז, ב. מגילה כ, ב): שכשא"א לעשות מצוה בלילה אבל למחר חוזר החיוב, איך זה נקרא, מטעם זה מ"ע שהז"ג.

לכאורה עפ"ז יכולים בדא"פ לתרץ גם את הקושי הנ"ל מלקו"ש ויק"פ כך: דיסבור השאגת ארי' דהך מחוייבותגם בבנין-המקדש. וכמו שג"כ תירץ הקושי שם בטו"א בהמשך: דלמה אשה מחוייבת בבכורים והרי אין מביאים בכורים בלילה, ומתרץ עפ"י סברתו הנ"ל דאין הלילה פוטר, אלא מפסיק, ולמחר חוזר עליו אותו החיוב שהי' אתמול, ועיי"ש.

פינחס ליפסקר

ה. בלקו"ש ויק"פ הנ"ל מבואר למה בבנין המשכן נעשו היריעות קודם לקרשים, וז"ל: עפ"י הנ"ל ווערט אויך פארשטאנדיק פארוואס מען האט געמאכט די יריעות פריער ווי די קרשים. . מצד חביבות וזריזות הנשים האבן זיי גלייך געמאכט די טווי' און עס געבראכט צו די עושי המלאכה (היריעות) ווי זיי זיינען על גבי העזים, האט מען ניט געקענט אפלייגן די גזיזה, ווייל אינצווישן וועלן די שערות וואקסן יעדערע "פאר זיך" אן טווי' "צוזאמען".

ולכאור' יש להבין, מהו החסרון בזה שיגדלו השערות "יעדערע פאר זיך אן טווי' צוזאמען", למה לא לשאר השערות שיגדלו עד שיעשו הקרשים, ואח"כ לחתוך השערות עד המקום שיש טווי'?

ואולי י"ל ולהעיר עפ"י הגמ' (נזיר לט, ב) ת"ש מבלורית של כושיים דבחר דמגדילין לה רפיא, ע"כ. ומפרש רש"י על בלורית של כושיים: "שמקלעין את השער

זב"ז", ע"כ. הרי מובן שכשיש דבר שמקלעין (ובנדו"ד:
טווי'), ואח"כ גודל נהי' רפוי אא"פ להשאיר השער של
העינים שיגדלו כדי שהטווי' לא יהי' רפוי.

ראובן שמואל לפידות

תת"ל - 770

קובץ הנ"ל גליון שב (תשמ"ג)

א. בלקו"ש חט"ז שיחה לפ' ויקהל פקודי הערה 28
(ע' 451) וז"ל:

"ב) גם לאחר הטווי' נשארו (טוויים) ע"ג
העזים, והגזיזה הוה רק אח"כ, כדמשמע מהמפרשים
(תפארת יונתן - לר"י אייבשיץ - כאן, ועוד)
שמבארים הטעם שטווי' ע"ג העזים כיון שכמה מהם היו
בודאי נדות ולא הי' עת להטהר לכך טווי' מע"ג העזים
במחובר לבעל חי ואינו מקבל טומאה . . . עכ"ל.

ויש להעיר עד"ז מהמהרש"א במס' שבת (צח, ב):
" . . . אלא שאמר גדולה חכמה שנאמר בעליונים כו'
דהיינו דומיא דשמי שמים דשם חכמת העליונים דאלו
בעליונות כתיב בחכמה טווי' את העזים כו' דהיינו מן
העזים ע"ש הטהרה גמורה שיהיה טווי' בב"ח דלא שייך
טומאה כלל מחיים משא"כ יריעות התחתונות של תכלת
כו' דהוה שייך במעשיהם בתלוש טומאה וק"ל". ע"כ.
שלפי"ז ג"כ יתורץ מ"ש יריעות התחתונות של
תכלת וארגמן לא טווי' אותן מע"ג הכבשים.

קובץ הנ"ל גליון תכו (תשמ"ה)

ב. בלקו"ש חלק ט"ז ש"פ ויקהל-פקודי באות ח' וז"ל:
"עס איז ידוע די שאלה הידוע - וויבאלד אז אין בונין
את המקדש בלילה ד.ה. אז בנין בית המקדש איז א מצות
עשה שהזמן גרמא, אין נשים זילנען פטורות פון מ"ע
שהזמן גרמא, הילנט ווי האבן נשים געמעגט שפינען דעם
צמר פאר דעם משכן וכו" עכ"ל. (ובהערה 42 מציין
לשו"ת בית יצחק, הר המורי, כלי חמדה, וצפע"נ).

ויש להעיר ממ"ש בספר חיים ומלך להרב חיים
פאלאגי בהלכות בית הבחירה פרק א' הל' י"ב וז"ל:
"אין בונין את המקדש בלילה שנאמר וביום תקים את
המשכן ביום מקימין ולא בלילה והכל חייבים לבנות
ולסעד בעצמן בממונם אנשים ונשים כמקדש המדבר
נהקשה רב רחומאי עמיתנו בתורה הרב כמה"ר חיים לאודה
אברהם דמתקרי בכור נר"ו דאיך כתב הרמב"ם תוך כ"ד ב'
דינים דקשה לזווגן דמאחר דהלכה רווחת דכל מ"ע שהז"ג
נשים פטורות ומצות עשה זו דעשו לי מקדש הוא דוקא ביום
ולא בלילה למה כתב אחריו דנשים חייבות וכו" עכ"ל.
ולא באתי אלא להעיר.

אמיר כהן

בנין ביהמ"ק בלילה

הת' ישראל מאיר סטאן
תלמיד בישיבה

/ד/

בלקו"ש חט"ז פ' ויק"פ ס"ח מביא כ"ק אדמו"ר מלך המשיח את השאלה: דמכיון דאין בונים את המקדש בלילה (שבועות טו, ב. ורמב"ם הג' בהב"ח פ"א הי"ב), ומטעם זה הרי בנין המקדש צ"ל 'מ"ע שהזמן גרמא' שנשים פטורות מזה, ואיך היו יכולים לטוות את הצמר למשכן לדעת ר"ת (תוס' ד"ה כל. גיטין מה, ב): דאשה אינה יכולה להכין הכשר המצוה שאינה מחוייבת בה שלכן "אין אשה אוגדת לולב, ועושה ציצית כיון דלא איפקידא."

ומבאר עפ"ע תירוץ הגאון הרגצ'בי (צ"פ הפלאה בהשמטות נד, א. נעתק בצפע"נ עה"ת שמות לה, כו. וראה גם צפע"נ מהד"ת ג, ג. עמ' 164 (נעתק בכללים בערכו)) דבמצות בניית המקדש ישנם ב' פרטים: (א) עצם הבני' ב) בכדי להקריב קרבנות.

ומסביר שמצד מ"ע דבניית המקדש הוי זה מ"ע שהז"ג ונשים פטורות מזה. משא"כ החיוב הב' שיהא הבהמ"ק בנוי בכדי להקריב קרבנות הרי גם נשים מחוייבות בזה, מכיון שגם הן חייבות בהקרבת הקרבנות.

ויש להעיר בדא"פ מלקו"ש ח"ג (פ' לך) לגבי מצות מילה שמתרץ שם כ"ק אדמו"ר מה"מ את התוס' (ד"ה אותו, קידושין כט, א) עפ"י הצפע"נ (שזהו גם סברתו שיש במילה גם הענין

שיהי' מהול וזהו ענין נמשך, ולכן נכלל ג"ז בפעולת המילה, והפעולה נחשבת כפעולה נמשכת, ומטעם זה נקרא זמן גרמא.

הרי י"ל ג"כ בענין בניית המקדש דמכיון שיש גם ענין שיהי' בנוי הרי גם נכלל בענין הבני' עצמה, ומטעם זה תהא גם הבני' מ"ע שהז"ג.

אמנם הרי הצפע"נ עצמו לא נחית לסברא זו, דהרי מתרץ על קושי' זו תירוץ אחר.

ואולי החילוק הוא: דמילה הרי הפרט שיהא מהול תלוי בפעולת המילה, דהא בנולד מהול צריך מ"מ הטפת דם ברית, ולכן י"ל שהענין שיהא מהול תלוי גם בהפעולה. משא"כ בנין ביהמ"ק - יש לעיין אם הפרט שיהא בנוי בכדי להקריב בו קרבנות וכו' כלול בפעולת הבני', דהרי בנין העתיד יהי' בידי שמים לכמה דעות, ויהיו מקריבים בו קרבנות, הרי שאין צורך להפרט שיהא בנוי, שיהא דוקא ע"י פעולת הבנין וזה שונה ממילה - שאם נולד מהול (דהיינו כבנין ביהמ"ק ע"י למעלה), צריך מ"מ פעולת המילה (ועיין הדעות בזה בלקו"ש והכרעת כ"ק אדמו"ר מה"מ בזה).

והגם שבנין המקדש הוה מצוה מצ"ע. ועיין בלקו"ש חי"א פ' תרומה ב' שלא רק לפי הרמב"ן שהמצוה בבנין המקדש הוא להיות מקום מוקדש לשמי - אלא גם להרמב"ם שתכלית המכוון בבנין המקדש הוא בשביל להקריב בו קרבנות, מ"מ גם להרמב"ם אין מצות בנין המקדש "הכשר מצוה" (וכתוס' שבת קלא, א. סד"ה ושויין).

אמנם י"ל דמכיון שאין הקרבת הקרבנות - היינו שיהא בנוי - תלוי בפעולת הבני', ולכן אין לדמותו למצות מילה.

ואם כבר עסקינן במצות מילה, יש עוד להעיר, לפי סברת האחרונים שלכן מילה אינה נקראת מ"ע שהזמ"ג, מכיון דאם עבר ומל הרי בדיעבד ה"ה מהול, וי"ל דלפי מ"ש המנחת חינוך (מצוה צ"ה) דבדיעבד כשנבנה המקדש בלילה כשר להקרבה, הרי י"ל דמטעם זה לא יחשב בנין המקדש כמ"ע שהז"ג.

ועוד יש להעיר שלפי סברת השאגת ארי' בספרו "טורי אבן"
(חגיגה טז, ב. מגילה כ, ב): שכשא"א לעשות מצוה בלילה אבל
למחר חוזר החיוב, אין זה נקרא מטעם זה מ"ע שהז"ג.

ולכאורה עפ"ז יכולים לתרץ בדא"פ גם את הקושי' הנ"ל
מלקו"ש ויק"פ: דיסבור השאגת ארי' דהן מחויבות גם בבנין
המקדש. וכמו שג"כ תירץ הקושי' שם בטו"א בהמשך: דלמה
אשה מחוייבת בכורים והרי אין מביאים בכורים בלילה,
ומתרץ עפ"י סברתו הנ"ל דאין הלילה פוטר, אלא מפסיק,
ולמחר חוזר עליו אותו החיוב שהי' אתמול, עיי"ש.

יתידות גם ביריעות עזים

הת' חיים ישראל ווילהעלם

תלמיד במתיבתא

בלקוטי שיחות חט"ז שיחת ויקהל-פקודי מבואר דמ"ש רש"י עה"פ טוו את העזים שהי' אומנות יתירה "שמעל גבי העזים היו טווין אותן" הוא כדעת רבי כהנא (שבת עד, ב), דס"ל שהטווה את הצמר מעל גבי הבהמה חייב, דדרך טווייה גם בכך, ודלא כר' יוחנן שסובר שזו "חכמה ואינה מלאכה", ולכן דייק רש"י לומר "אומנות יתירה" אן אויסארבעטונג, ומבאר שאדרבה זהו מקורו של רבי כהנא.

וממשיך הרבי לבאר דרש"י לשיטתו אזיל בזה, דלכאורה - לפי ר"ת שפוסק דאין אשה עושה הכשר מצוה, א"כ איך היו הנשים מותרות לעשות מלאכת אומנות היתירה הזאת?

- אלא שרש"י לשיטתו אזיל, דעה"פ "ויפרש את האהל על המשכן" (פקודי מ, יט) מדייק רש"י לפרש "הן יריעות העיזים", ודלא כסתימת הש"ס (שבת כח, א) שזה קאי על יריעות התחתונות, ואף שהתוס' שם מוכיחים טעמא דהש"ס שלא מפרש שזה קאי על יריעות העזים (למרות שכתוב (בתרומה כו, ז) ועשית יריעות עיזים לאהל על המשכן), משום שפסוק זה קאי בהמשך להפסק שלפניו שעשה את הקרשים, וא"כ עדיין לא דיבר גבי יריעות התחתונות, וע"כ שאכן קאי על יריעות התחתונות, וא"כ למה מפרש רש"י כאן - ע"פ פש"מ - שלא כהש"ס, - אלא משום שרש"י כבר ביאר להבין חמש (שמות כו, א) שיריעות התחתונות השתמשו "לגג ולמחיצות הקרשים", וא"כ ע"כ שהפסוק "ויפרש את האהל על המשכן" קאי על יריעות העזים כמ"ש ועשית יריעות עיזים לאהל על המשכן.

ובזה מבאר הרבי, דהיות שיריעות עיזים היו ה"אהל" אשר על המשכן, מובן שלרש"י הי' זה מוכרח להקרבת הקרבנות הצריכות שיקרבו במשכן שיש עליו "אהל", ואם קפלן הרוח בעת ההקרבה הוה ההקרבה פסולה. ומכיון שהנשים מחויבות בהקרבת הקרבנות, לכן מותרות היו

לעשות כל הנצרך לעבודת הקרבנות, כולל מלאכת עשיית יריעות עיזים.
ע"כ בנוגע לעניננו.

והנה לפי המבואר בהשיחה, יש לבאר פירש"י נוסף בסוף פרשת
תרומה כז, יט בד"ה יתדות וז"ל: "כמין נגרי נחושת עשויין ליריעות
האהל" וכו', וגם ברש"י בתחילת פ' ויקהל לה, יח ד"ה יתדות וז"ל
"לתקוע ולקשור בהם סופרי היריעות", ומסתימת לשון רש"י נשמע,
שהיתדות הן גם ליריעות עיזים דלשיטתו אזיל, ודו"ק.

והנה במה שמבאר שם בהשיחה דרש"י ס"ל שיריעות התחתונות היו
עושים "לגג ומחיצות", ולכן היריעות עיזים מוכרחים להקרבת הקרבנות
שהן הן האוהל אשר על המשכן, יש להעיר הרי סוף סוף כתב רש"י
שיריעות התחתונות הן "לגג ולמחיצות", וא"כ הרי יריעות התחתונות היו
עשויים גם לגג?

ואוי"ל בזה בב' אופנים: א) משום שעיקר ענינו של יריעות התחתונות
הוא למחיצות, וזה שהי' גג הוא כדי להעמידן, שאם לא יהי' גם הגג,
יצטרך לוויין כדי להעמיד היריעות התחתונות על הקרשים, אמנם עיקרו
הוא המחיצות שבו, והגג הוא כדי שהמחיצות יהיו תלויין על ידי
שפרושים למעלה (כגג) מעל הקרשים. ב) מאחר דצריך ליריעות אלו גם
למחיצה, הרי נחלש גם כח הגג שלו, דאין עיקרו לגג, דצריך לו גם
למחיצה, משא"כ היריעות עיזים הרי הוה עיקר הגג, ולכן מותר לנשים
לטוות אותו.